

Antons Rancāns dzīvē un mākslā

Šī gada 15. janvārī skolotājs, mākslinieks un novada vēstures pētnieks Antons Rancāns svinēja 80 gadu jubileju. Antons Rancāns allaž ir aktīvs, zinātkārs un jaunu ideju pārpilns – gatavs dalīties zināšanās un pieredzē ar citiem, kā arī pats mācīties ko jaunu.

Antons Rancāns dzimis Rēzeknes rajona Nautrēnu pagasta Sila mājās 1938. gada 15. janvārī. Latgalei netipiskais māju nosaukums izskaidrojams ar to, ka zemnieku saimniecība veidojusies samērā nesen – Pirmā Pasaules kara beigās, kad vectēvs ieradies no

Sankt - Pēterburgas un par iekrāto naudu nopircis nelielu mežainu zemes gabaliņu, iekopis laukus un uzcēlis māju savai nelielajai ģimenei. Gan vectēvs, gan tēvs, būdami labi amatnieki, piepelnījušies, ceļot mājas apkārtnes zemniekiem, bet māte bijusi labākā pagasta šuvēja.

Antons Rancāns pamata un vidējo izglītību ieguvis Nautrēnu vidusskolā, kur savulaik dumpīgākie audzēkņi izveidoja spēcīgu pretpadomju organizāciju “Latgales Vanagi”. 1959. gadā iestājies jaunizveidotajā Rēzeknes Lietišķās Mākslas vidusskolā, kur apguvis pirmās iemaņas tēlotājā un lietišķajā mākslā. 1967. gadā iestājies Latvijas Mākslas Akadēmijā interjera iekārtas nodaļā, šajā laikā apguvis arī kokgriešanas iemaņas, lai beidzot mācības, varētu ne tikai projektēt interjerus, bet daļu arī realizēt kokā. Paralēli studijām Mākslas Akadēmijā strādājis par zīmēšanas un kompozīcijas pasniedzēju Rēzeknes Lietišķās Mākslas vidusskolā, kur nodibinājis un ilgu laiku vadījis koka tēlniecības nodaļu. Šajā mācību iestādē nostrādājis gandrīz 20 gadus.

1996. gadā pievērsies Latgales ārtelpas krucifiksu pētniecībai un atjaunošanai, apmācot šajā amatā arī savus audzēkņus. Izgatavojis un atjaunojis vairākus desmitus Latgales koka krucifiksu daudzās Latgales kultūrvēsturiski nozīmīgās vietās, par ko 1992. gadā ieguvis prēmiju “Sējējs”, 1994. gadā ar Latgales krucifiksu pētniecību ieguvis Mākslas maģistra grādu, 1995. gadā saņēmis profesora Luda Bērziņa balvu, 1996. gadā par sakrālās koka tēlniecības attīstību apbalvots ar Trīszvaigžņu ordeni. 1997. gadā nākusi klajā grāmata “Kokā cirstās ciešanas”.

Mākslinieks Antons Rancāns rīko un piedalās izstādēs kopš 1971.gada. Darbojas interjeru iekārtošanā un koka tēlniecībā. Mākslinieku savienības biedrs kopš 1976.gada. Ikgadējas izstādes notikušas Rīgā un citās Latvijas pilsētās. Darbi atrodas valsts un sabiedriskās iestādēs Latvijā, muzejos, privātkolekcijās – ASV, Itālijā, Vācijā, Zviedrijā, Kanādā, Somijā, Latvijā u.c.

Antons Rancāns ir daudzu publikāciju autors par mākslas, izglītības uz sociāla rakstura problēmām, kā arī aktīvi iesaistījies sabiedriskajās aktivitātēs. Pēdējos desmit gados aktīvi pievērsies Latgales vēstures pētniecībai, kā rezultātā tapušas trīs grāmatas – “Šaispus. Viņpus.”, “Krievināšana” un “Pievienotī Latvijai.”

Joprojām strādā L. Rancānes Makašānu Amatu vidusskolā, kur pasniedz jauniešiem galdniecību un kokgriešanu.

Mākslinieka vadībā 2007. gadā izveidota virtuālā Latgales koka krucifiksu enciklopēdija www.krucifiksi.lv, par ko saņēmis Kultūras ministrijas apbalvojumu. Šis resurss ir tapis, balstoties uz mākslinieka 1997. gadā izdoto pētījumu par Latgales koka krucifiksiem „Krustā cirstās ciešanas”.

Antons Rancāns regulāri rīko izstādes kopā ar meitu gleznotāju Gundegu Rancāni. Kopš 2011.gada pievērsies arī akmens tēlniecībai, izveidojot divus granīta pieminekļus dzīvesbiedrei Lūcijai Rancānei.